

IZUDIN GUŠMIROVIĆ:

Představte si Jihočeský kraj s 200 kilometry pobřeží

Černá Hora, která obnovila v roce 2006 nezávislost, je ideální základnou pro obchodní expanzi do balkánských zemí. A to díky poloze i tomu, že je nejvíce neutrálním místem regionu. Má totiž dobré vztahy se všemi zeměmi bývalé Jugoslávie, říká ředitel kanceláře CzechTrade v Podgorici Izudin Gušmirović.

› V jaké kondici je černohorská ekonomika?

Od doby, kdy Černá Hora znovu získala nezávislost, jde její hospodářství nahoru. V posledních letech se meziroční růst HDP pohybuje kolem tří až čtyř procent. Země vstoupila v červnu 2017 do NATO, má status kandidátské země EU a v příštivém procesu k členství v Evropské unii postoupila ze současných ucha-zečů nejdále. Černá Hora je stabilní politicky i ekonomicky. Stinnou stránkou je, že roste její zadluženost.

› Na co si vláda půjčuje?

Černá Hora byla donedávna jedinou zemí na Balkáně, která neměla jediný kilometr dálnic. Nyní staví důležitou magistrálu, která zemi propojí od jihu až k hranici se Srbskem. Na konci příštího roku má být otevřen první úsek dlouhý 42 kilometrů, který povede z metropole Podgorici do města Mateševo. Vláda si musela na stavbu této dálnice půjčit. Nejdříve to zkoušela v Evropské unii, ale jednání k dohodě nakonec nevedla. Dálnici tak nyní staví čínská firma a peníze také půjčili Číňané. Šlo o vůbec první projekt na Balkáně podpořený v rámci čínské iniciativy 16+1. Investice v první fázi dosáhne 820 milionů eur. Silniční síť se má dále rozvíjet prostřednictvím PPP projektů, tedy společnými projekty soukromých firem a státu.

› Mají šanci uplatnit se při tom i čeští dodavatelé?

Rozhodně ano. S tím může pomoci i naše kancelář. Umím si představit například dodávky české dobývací techniky pro stavby tunelů nebo technologií pro stavby mostů.

› Chystá se nějaký velký infrastrukturní projekt v černohorské energetice?

Poté, co země vstoupila před dvěma lety do NATO, musí hodně investovat do nové výzbroje a výstroje. Díky tomu se zde uplatnily Česká zbrojovka, Sellier & Bellot nebo Meopta.

Ve zkušební fázi je energetické propojení s Itálií. Byl položen kabel s příkonem 1000 megawattů. Myšlenka je taková, že by se měl z Černé Hory stát jakýsi hlavní energetický hub pro celý Balkán. Prostřednictvím nového kabelu budou proudit přebytky energie z Balkánu do Itálie.

› Co samotná Černá Hora, má dost energie? A z jakých zdrojů?

Je to relativně malá země s pouhými 630 tisíci obyvateli a přírodními podmínkami ideálními pro získávání energie ze slunce a vody. Takže

se blíží ke stoprocentnímu pokrytí elektrinou z obnovitelných zdrojů. Má dvě velké vodní elektrárny s výkonem 300 megawattů a od loňska jsou v provozu dva větrné parky. Jediným zdrojem využívajícím fosilní paliva zůstává elektrárna na lignit o výkonu 220 megawattů. Když byla nedávno kvůli opravě odstavena, fungovala Černá Hora opravdu jen na energii z obnovitelných zdrojů.

› Uvádí se, že víc než pětinu HDP Černé Hory tvoří turistický ruch. Je to pravda?

Spíše to bude ještě víc. Těch dvacet procent jsou přímé služby pro turisty. Ale na to se váže ještě spousta dalšího byznysu, například většina zemědělských plodin, které vypěstují černohorští farmáři, jde na stůl turistům.

› Také mezi Čechy, kteří pravidelně jezdili k Jadranu do Chorvatska, začala být Černá Hora populární jako cestovní destinace.

Ročně jich přijíždí 30 tisíc. Za zmínku stojí, že česká investiční skupina Cimex podnikatele Petra Lukeše chystá v zemi investici do sítě hotelů Orea. V první fázi hodlá investovat asi 30 milionů eur do rehabilitačního resortu na pobřeží v oblasti Boky Kotoršské. Naše kancelář s tím pomáhá.

› Co jsou další pilíře černohorské ekonomiky?

V zemi je velká hliníkárna, daří se strojírenství, vyvážejí se rudy a další nerostné suroviny. Důležité je i zemědělství. Černou Horu si můžete zkusit představit jako takový Jihočeský kraj s 200 kilometry mořského pobřeží, dvěma velkými vodními elektrárnami a úrodnou půdou vhodnou k pěstování vína.

› Protože země usiluje o vstup do EU, předpokládám, že v rámci sbli-

▲
Video o obchodu s Černou Horou

Žování s Unii je českým exportérům Černá Hora otevřena bez bariér.

Ano, obchod je de facto volný. Cla samozřejmě český exportér neplatí, pouze musí mít splněny případné povinné certifikace pro svůj produkt. Obě země mají podepsanou dohodu o ochraně investic, naštěstí zatím nemusela být nikdy využita. Výhodou také je, že v Černé Hoře se platí eurem a platební styk přes banky probíhá bezproblémově a rychle. Obchodním vztahům obou zemí pomohlo, že v červnu přiletěl na misi do Černé Hory český ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček spolu s podnikateli.

› Které české firmy jsou už v Černé Hoře úspěšné?

Poté co země vstoupila před dvěma lety do NATO, musí hodně investovat do nové výzbroje a výstroje. Díky tomu se uplatňuje Česká zbrojovka, společnost Sellier & Bellot, firma Meopta a další dodavatelé z obran-

ného průmyslu. Stejně jako na jiných trzích, i tady je úspěšná automobilka Škoda Auto. Velmi dobře se uchytila firma AŽD s dodávkami pro černohorské železnice.

› Vy sám máte černohorské kořeny, ale mluvíte výborně česky. Kde jste se to naučil?

Od roku 1992 jsem v Praze studoval ekonomii na angloamerické škole a dlouho jsem v Česku žil. Pocházím ovšem z černohorské rodiny, která má stoletou obchodnickou tradici. Můj dědeček začínal v roce 1919 podnikat jako švec a prodával boty. Po něm v obchodu pokračoval můj otec a nyní má v Černé Hoře firmu i můj mladší bratr, který provozuje železářství a několik lékáren.

› Takže znáte dobře český i černohorský trh a kulturu obou zemí. Můžete ale pomoci i exportérům, kteří chtějí jít na další balkánské trhy?

Ročně přijíždí do Černé Hory 30 tisíc českých turistů, podotýká Izudin Gušmirović.

Kancelář CzechTrade v Podgorici je zároveň akreditována pro Bosnu a Hercegovinu a Albánii. Případně mohou nabídnout i určitý průzkum trhu Severní Makedonie a Kosova.

› Proč byla pro tyto trhy vybrána právě Podgorica? Je to kvůli strategické poloze, nebo protože jste byl k dispozici vy jako člověk s kombinací znalostí českého i balkánského prostředí a jazyků?

Je to kombinace více faktorů. Černá Hora má opravdu perfektní polohu uprostřed všech zmíněných regionů. Do Sarajeva je to 200 kilometrů, do albánského hlavního města Tirany dokonce jen 130 kilometrů. Co by kamenem dohodil je i chorvatský Dubrovník a blízko leží také Kosovo a Makedonie. Další výhoda je ovšem politická. Černá Hora je ze všech zemí bývalé Jugoslávie nejvíce neutrální. To znamená, že má dobré, rovnocenné a bezproblémové vztahy se všemi okolními státy.

› Kulturně je jim také blízko?

Ano, podobají se ekonomiky a s výjimkou Albánie je v okolních zemích také podobná mentalita. Spojuje nás i jazyk. (Poznámka redakce: černohorština je jazyk velice podobný srbštině, chorvatštině a bosenštině).

› Jakou řeč doporučujete použít při obchodním jednání?

Mladší generace dnešních černohorských byznysmenů chápe, že nezbytnou nutností pro mezinárodní obchod je angličtina, takže s tou se lze většinou solidně domluvit. Mimořádně, když ale teď na vás začnu pomalu mluvit černohorštinou, pravděpodobně budete docela chápat, co chci říct. Slovanské jazyky jsou si velmi blízké.

› V zemích bývalé Jugoslávie bylo Československo docela populární. Jaké je povědomí současných Černohorců o Češích?

Pořád velké. Češi zanechali stopy v místní historii. Je například zajímavé, že první černohorský kapelník i první lékárník byli Češi. A někdejší černohorský král Nikola kdysi poslal jako svého důležitého vyslance na dvůr tureckého sultána také Čecha. x

Desatero pro obchodování s Černou Horou

Tomáš Stingl